

BOHEMIA TANULMÁNY

és magyar szomszédjának engedékenyebb belpolitikai vonalvezetéséhez. Novotný hirtelen Hruscsov hívének tünteti fel magát, bejelenti a hírhedt prágai Sztálin-emlékmű lebontását, hozzájárul a politikai perek részleges felülvizsgálatához, engedményeket tesz az autonómiát követelő szlovák kommunistáknak. A pártvezér, aki megrögzött sztálinista marad, lazít a gyepción, hogy megőrizhesse személyes hatalmát, de az engedmények átlátzó kétszínűsége maradék tekintélyét is aláássa. A gazdasági reform és a liberálisabb értelmiségi politika a szokásos „húzd meg – ereszd meg” koreográfiáját követi. Az apparátusokban egy új, reformista nemzedék keresi a helyét, amely a kormányzás módszereit tekintve nem osztja már a kommunista dogmákon nevelkedett korábbi pártelit nézeteit. Az értelmiségiek egy része, párttagok és pártönkívüliek vegyesen, a nyilvánosság révén immár belépnek abba az erőterbe, amelyben a pártelit különböző csoportjai a politikát csinálják. Az írószövetség kritikus hangvételű hetilapja, a Literární noviny egyre inkább kicsúszik a pártközpont ellenőrzése alól. A szlovák Kultúrny život, amely reformkommunista vezetés alatt áll, de a nemzeti kommunistáknak is teret biztosít, egyenesen az új szlovák pártfőtitkár, Alexander Dubček védelmét élvezi. Fiatal írók egy csoportja Tvář néven 1964-től kifejezetten nem marxista folyóiratot ad ki, melyet hosszú viták után betiltanak, de ugyanakkor új lapok indulnak. 1966-ban hivatalosan bevezetik a cenzúrát, amely persze korábban is létezett. Két előrelépést egy visszalépés követ, miközben a kulturális elit egyre inkább vetélytársává válik a központi hatalomnak. A harc nem a politikai hatalomról szól, hanem a világértelmezés jogáról és a közvélemény előtti tekintélyről. A Novotný-éra utolsó szakasza (1964–1967) a „kádárizmus” legliberálisabb éveire emlékeztet, azzal a különbséggel, hogy nem előzte meg egy levert forradalom sokkhatása.

A hatvanas évek irodalma az alkotó energiák kirobbanásának ideje volt, és rövid idő alatt sok tekintetben gazdagabb termést hozott, mint a megelőző és a rákövetkező évtizedek. Ekkor indul Hrabal, Havel, Klíma, Fuks, Páral, újra kiadják Škvorecký 1958-ban betiltott *Gyávák* című regényét, ekkor jelentkezik prózaíróként Milán Kundera. Az 1963-ban rendezett Kafka-konferenciát a kelet-német ideológusok később az „ellenforradalom” kezdetének nevezik. Az irodalom és film legjelentősebb alkotásai a „szocialista rea-

